

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 1ης Φεβρουαρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Διαδικασίες πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών — Οδηγίες 83/189/ΕΟΚ και 98/34/ΕΚ — Σχέδιο τεχνικού κανόνα — Κοινοποίηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή — Υποχρεώσεις των κρατών μελών — Παράβαση — Συνέπειες»

Στην υπόθεση C-144/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Judicial da Comarca de Setúbal (πρωτοδικείο Setúbal, Πορτογαλία) με απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Μαρτίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Município de Palmela

κατά

Autoridade de Segurança Alimentar e Económica (ASAE) – Divisão de Gestão de Contraordenações,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Regan, πρόεδρο τμήματος, A. Arabadjiev και S. Rodin (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και M. Figueiredo,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek, J. Vlácil και T. Müller,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman και C. S. Schillemans,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. Braga da Cruz και D. Kukovec,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών (ΕΕ 1983, L 109, σ. 8), όπως τροποποιήθηκε με την Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσαρμογών των συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ένωση (ΕΕ 1994, C 241, σ. 21, και ΕΕ 1995, L 1, σ. 1) (στο εξής: οδηγία 83/189), και του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ 1998, L 204, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ 1998, L 217, σ. 18) (στο εξής: οδηγία 98/34).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Município de Palmela (Δήμου της Palmela, Πορτογαλία) και της Autoridade de Segurança Alimentar e Económica (ASAE) – Divisão de Gestão de Contraordenações [Αρχή για την ασφάλεια των τροφίμων και του οικονομικού τομέα (ASAE), Πορτογαλία], σχετικά με πρόστιμο το οποίο επιβλήθηκε στον ως άνω δήμο λόγω παραβάσεων των κανόνων για τους όρους ασφαλείας που πρέπει να τηρούνται κατά την επιλογή θέσεως, την εγκατάσταση, τον σχεδιασμό και τη λειτουργική οργάνωση των παιδικών χαρών και χώρων αθλοπαιδιών καθώς και του σχετικού εξοπλισμού και των επιφανειών πρόσκρουσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 83/189

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 83/189 είχε ως εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “Προϊόν”: κάθε προϊόν βιομηχανικής κατασκευής, και κάθε γεωργικό προϊόν, συμπεριλαμβανομένων και των αλιευτικών προϊόντων.
- 2) “Τεχνική προδιαγραφή”: η προδιαγραφή που περιέχεται σε έγγραφο στο οποίο ορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, όπως τα επίπεδα ποιότητας ή ιδιότητες χρήσης, η ασφάλεια, οι διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που ισχύουν για το προϊόν όσον αφορά την ονομασία πώλησης, την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και τις μεθόδους δοκιμής, τη συσκευασία, τη σήμανση και το ετικετάρισμα, καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης της πιστότητας.

[...]

- 3) “Άλλη απαίτηση”: απαίτηση, εκτός των τεχνικών προδιαγραφών, επιβαλλόμενη σε ένα προϊόν, ιδίως για λόγους προστασίας των καταναλωτών ή του περιβάλλοντος, η οποία αφορά τον κύκλο ζωής του προϊόντος μετά τη διάθεσή του στην αγορά, όπως οι συνθήκες χρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, επαναχρησιμοποίησης ή εξάλειψής του, εφόσον οι συνθήκες αυτές μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη σύνθεση ή τη φύση του προϊόντος, ή την εμπορία του.

[...]

- 9) “Τεχνικός κανόνας”: τεχνική προδιαγραφή ή άλλη απαίτηση, συμπεριλαμβανομένων των οικείων διοικητικών διατάξεων, της οποίας η τήρηση είναι υποχρεωτική, *de jure* ή *de facto*, για την εμπορία ή τη χρήση ενός προϊόντος σε κράτος μέλος ή σε σημαντικό τμήμα του κράτους αυτού, όπως επίσης, με την επιφύλαξη των όσων ορίζει το άρθρο 10, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος.

[...]

- 10) “Σχέδιο τεχνικού κανόνα”: το κείμενο μιας τεχνικής προδιαγραφής ή άλλης απαίτησης, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών διατάξεων, που εκπονείται προκειμένου η τεχνική αυτή προδιαγραφή ή απαίτηση να καθιερωθεί αμέσως ή εν τέλει ως τεχνικός κανόνας, και το οποίο, δεδομένου ότι βρίσκεται σε προπαρασκευαστικό στάδιο, μπορεί να υποστεί ουσιαστικές τροπολογίες.

[...]»

- 4 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν πάραυτα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός εάν πρόκειται απλώς για αυτούσια μεταφορά ενός διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή πληροφόρηση ως προς το συγκεκριμένο πρότυπο· επίσης, απευθύνουν στην Επιτροπή κοινοποίηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός εάν οι λόγοι αυτοί συνάγονται ήδη από το ίδιο το σχέδιο.

Εάν χρειαστεί, τα κράτη μέλη κοινοποιούν ταυτοχρόνως –εάν δεν το έχουν ήδη διαβιβάσει με κάποια προηγούμενη γνωστοποίησή τους– το κείμενο των βασικών, νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων που αφορούν κατά κύριο και άμεσο τρόπο τον τεχνικό κανόνα, εφόσον η γνώση του κειμένου αυτού είναι αναγκαία για να εκτιμηθεί η εμβέλεια του σχεδίου τεχνικού κανόνα.

Τα κράτη μέλη προβαίνουν σε νέα γνωστοποίηση υπό τους ανωτέρω όρους εφόσον επιφέρουν σημαντικές τροποποιήσεις στο σχέδιο αυτό με αποτέλεσμα να τροποποιείται το πεδίο εφαρμογής του, να συντομεύεται το αρχικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, να προστίθενται προδιαγραφές ή απαιτήσεις ή να καθίστανται πιο αυστηρές οι εν λόγω προδιαγραφές ή απαιτήσεις.

[...]»

Η οδηγία 98/34

- 5 Η οδηγία 98/34, η οποία κατάργησε την οδηγία 83/189, όριζε στο άρθρο της 1 τα ακόλουθα:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “Προϊόν”: κάθε προϊόν βιομηχανικής κατασκευής, και κάθε γεωργικό προϊόν, συμπεριλαμβανομένων και των αλιευτικών προϊόντων·
- 2) “Υπηρεσία”: οποιαδήποτε υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

[...]

- 3) “Τεχνική προδιαγραφή”: η προδιαγραφή που περιέχεται σε έγγραφο στο οποίο ορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, όπως τα επίπεδα ποιότητας ή ιδιότητες χρήσης, η ασφάλεια, οι διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που ισχύουν για το προϊόν όσον αφορά την ονομασία πώλησης, την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και τις μεθόδους δοκιμής, τη συσκευασία, τη σήμανση και το ετικετάρισμα, καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης της πιστότητας.

[...]

- 4) “Άλλη απαίτηση”: απαίτηση, εκτός των τεχνικών προδιαγραφών, επιβαλλόμενη σε ένα προϊόν, ιδίως για λόγους προστασίας των καταναλωτών ή του περιβάλλοντος, η οποία αφορά τον κύκλο ζωής του προϊόντος μετά τη διάθεσή του στην αγορά, όπως οι συνθήκες χρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, επαναχρησιμοποίησης ή εξάλειψής του, εφόσον οι συνθήκες αυτές μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη σύνθεση ή τη φύση του προϊόντος, ή την εμπορία του.

- 5) “Κανόνες σχετικά με τις υπηρεσίες”: απαίτηση γενικής φύσεως σχετικά με την πρόσβαση στις δραστηριότητες των υπηρεσιών που περιγράφονται στο σημείο 2 και στην άσκησή τους, ειδικότερα διατάξεις για τους παρέχοντες υπηρεσίες, τις υπηρεσίες και τον αποδέκτη των υπηρεσιών, εξαιρουμένων των κανόνων που δεν αναφέρονται ειδικά στις υπηρεσίες που ορίζονται στο ίδιο σημείο.

[...]

- 11) “Τεχνικός κανόνας”: τεχνική προδιαγραφή ή άλλη απαίτηση ή κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των οικείων διοικητικών διατάξεων των οποίων η τήρηση είναι υποχρεωτική de jure ή de facto, για την εμπορία, την παροχή υπηρεσιών, την εγκατάσταση ενός φορέα παροχής υπηρεσιών ή τη χρήση σε κράτος μέλος ή σε σημαντικό τμήμα του κράτους αυτού, όπως επίσης, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 10, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.

[...]

- 6 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας είχε ως εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν πάραυτα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός εάν πρόκειται απλώς για αυτούσια μεταφορά ενός διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή πληροφόρηση ως προς το συγκεκριμένο πρότυπο·

επίσης, απευθύνουν στην Επιτροπή κοινοποίηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός εάν οι λόγοι αυτοί συνάγονται ήδη από το ίδιο το σχέδιο.

Εάν χρειαστεί, τα κράτη μέλη κοινοποιούν ταυτοχρόνως –εάν δεν το έχουν ήδη διαβιβάσει με κάποια προηγούμενη γνωστοποίησή τους– το κείμενο των βασικών, νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων που αφορούν κατά κύριο και άμεσο τρόπο τον τεχνικό κανόνα, εφόσον η γνώση του κειμένου αυτού είναι αναγκαία για να εκτιμηθεί η εμβέλεια του σχεδίου τεχνικού κανόνα.

Τα κράτη μέλη προβαίνουν σε νέα γνωστοποίηση υπό τους ανωτέρω όρους εφόσον επιφέρουν σημαντικές τροποποιήσεις στο σχέδιο αυτό με αποτέλεσμα να τροποποιείται το πεδίο εφαρμογής του, να συντομεύεται το αρχικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, να προστίθενται προδιαγραφές ή απαιτήσεις ή να καθίστανται πιο αυστηρές οι εν λόγω προδιαγραφές ή απαιτήσεις.

[...]»

Το πορτογαλικό δίκαιο

- 7 Ο Regulamento que estabelece as condições de segurança a observar na localização, implantação, concessão e organização funcional dos espaços de jogo e recreio, respetivamente, equipamento e superfícies de impacto (κανονισμός για τους όρους ασφαλείας που πρέπει να τηρούνται κατά την επιλογή θέσεως, την εγκατάσταση, τον σχεδιασμό και τη λειτουργική οργάνωση των παιδικών χαρών και χώρων αθλοπαιδιών καθώς και του σχετικού εξοπλισμού και των επιφανειών πρόσκρουσης), που ήταν προσαρτημένος στο Decreto-Lei n° 379/97 (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 379/97), της 27ης Δεκεμβρίου 1997 (στο εξής: κανονισμός EJR), όριζε στο άρθρο του 13, που επιγραφόταν «Χρήσιμες πληροφορίες», τα εξής:

«Στις παιδικές χαρές και χώρους αθλοπαιδιών, πρέπει να αναρτώνται σε περισσότερα σημεία κατά τρόπο ευδιάκριτο και ευανάγνωστο οι ακόλουθες πληροφορίες:

- a) όνομα και αριθμός τηλεφώνου του φορέα ο οποίος είναι αρμόδιος για την παιδική χαρά και χώρο αθλοπαιδιών και του επιφορτισμένου με τον έλεγχο φορέα·
- b) θέση του πλησιέστερου τηλεφώνου·
- c) διεύθυνση και αριθμός τηλεφώνου του νοσοκομειακού τμήματος επειγόντων περιστατικών ή άλλου πλησιέστερου φορέα υποδοχής επειγόντων περιστατικών·
- d) εθνικός αριθμός κλήσης έκτακτης ανάγκης.»

- 8 Το άρθρο 16 του κανονισμού EJR, που έφερε τον τίτλο «Τήρηση των απαιτήσεων ασφαλείας», προέβλεπε, στις παραγράφους του 1 και 2, τα εξής:

«1 – Η τήρηση των απαιτήσεων ασφαλείας πιστοποιείται από τον κατασκευαστή ή τον πληρεξούσιό του, ή από τον εγκατεστημένο στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισαγωγέα, διά της αναγραφής στον εξοπλισμό και στη συσκευασία του κατά τρόπο ευδιάκριτο, ευανάγνωστο και ανεξίτηλο της μνείας “Τηρεί τις απαιτήσεις ασφαλείας”.

2 – Ο κατασκευαστής ή ο πληρεξούσιός του, ή ο εγκατεστημένος στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισαγωγέας εξοπλισμού προοριζόμενου για τις παιδικές χαρές και χώρους αθλοπαιδιών, οφείλει επίσης να αναγράφει, κατά τρόπο ευδιάκριτο, ευανάγνωστο και ανεξίτηλο:

- a) στον εξοπλισμό και στη συσκευασία του:
 - i) το όνομα, την εταιρική επωνυμία ή το σήμα του, τη διεύθυνσή του, τα στοιχεία ταυτοποίησης του μοντέλου και το έτος κατασκευής·
 - ii) την ηλικιακή ομάδα χρηστών για τους οποίους προορίζεται ο εξοπλισμός·
 - iii) τον μέγιστο αριθμό ταυτόχρονων χρηστών·
- b) στον εξοπλισμό, τα αναγκαία στοιχεία για την πρόληψη των κινδύνων τους οποίους ενέχει η χρήση του.

[...]»

- 9 Το Decreto-Lei n° 119/2009 (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 119/2009), της 19ης Μαΐου 2009, τροποποίησε τον κανονισμό EJR, μεταξύ άλλων τα άρθρα του 13 και 16.
- 10 Το άρθρο 13 του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, έχει ως εξής:

«Στις παιδικές χαρές και χώρους αθλοπαιδιών, πρέπει να αναρτώνται σε περισσότερα σημεία κατά τρόπο ευδιάκριτο και ευανάγνωστο οι ακόλουθες πληροφορίες:

- a) όνομα και αριθμός τηλεφώνου του φορέα ο οποίος είναι αρμόδιος για την παιδική χαρά και χώρο αθλοπαιδιών και του επιφορτισμένου με τον έλεγχο φορέα·
- b) μέγιστη χωρητικότητα της παιδικής χαράς και χώρου αθλοπαιδιών·
- c) θέση του πλησιέστερου τηλεφώνου·
- d) διεύθυνση και αριθμός τηλεφώνου του νοσοκομειακού τμήματος επειγόντων περιστατικών ή άλλου πλησιέστερου φορέα υποδοχής επειγόντων περιστατικών·
- e) εθνικός αριθμός κλήσης έκτακτης ανάγκης.»

- 11 Το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, ορίζει τα εξής:

«Ο κατασκευαστής ή ο πληρεξούσιός του, ή ο εγκατεστημένος στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισαγωγέας εξοπλισμού προοριζόμενου για τις παιδικές χαρές και χώρους αθλοπαιδιών, οφείλει επίσης να αναγράφει, κατά τρόπο ευδιάκριτο, ευανάγνωστο και ανεξίτηλο:

- a) στον εξοπλισμό και στη συσκευασία του:
 - i) το όνομα, την εταιρική επωνυμία ή το σήμα του, τη διεύθυνσή του, τα στοιχεία ταυτοποίησης του μοντέλου και το έτος κατασκευής·
 - ii) την ηλικιακή ομάδα χρηστών για τους οποίους προορίζεται ο εξοπλισμός·
 - iii) τον αριθμό και την ημερομηνία του εφαρμοστέου τεχνικού προτύπου·
 - iv) τον μέγιστο αριθμό ταυτόχρονων χρηστών·
 - v) το ελάχιστο και μέγιστο ύψος των παιδιών·
- b) στον εξοπλισμό, τα αναγκαία στοιχεία για την πρόληψη των κινδύνων τους οποίους ενέχει η χρήση του.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Στις 25 Νοεμβρίου 2010, η ASAE συνέταξε πρακτικό σύμφωνα με το οποίο ο Δήμος της Palmela είχε υποπέσει σε παραβάσεις που προβλέπονταν και τιμωρούνταν από τον κανονισμό EJР, όπως είχε τροποποιηθεί από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009.
- 13 Με τις παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε στις 2 Μαρτίου 2011 προς αντίκρουση του πρακτικού αυτού, ο Δήμος της Palmela υποστήριξε ότι, εξαιτίας της ασάφειας των κανόνων που φέρονταν ως παραβιασθέντες, δεν μπορούσαν να του καταλογισθούν οι προσαπτόμενες παραβάσεις. Επικουρικώς, δεδομένου ότι οι παραβάσεις αυτές ήταν ήσσονος σημασίας, ο δήμος τόνισε ότι μια απλή επίπληξη θα είχε αρκείσει για τον κολασμό τους.
- 14 Στις 23 Οκτωβρίου 2013 περιήλθε στον Δήμο της Palmela κοινοποίηση της αποφάσεως της ASAE που του επέβαλλε ενιαίο πρόστιμο ύψους 15 500 ευρώ, πλέον 100 ευρώ ως δικαστικά έξοδα. Κατά της αποφάσεως αυτής, ο Δήμος της Palmela άσκησε προσφυγή στις 14 Νοεμβρίου 2013.
- 15 Με απόφαση της 3ης Απριλίου 2014, το Tribunal Judicial da Comarca de Setúbal (πρωτοδικείο Setúbal, Πορτογαλία) κήρυξε ανεφάρμοστες τις διατάξεις του άρθρου 13, στοιχείο b, και του άρθρου 16, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού EJР, όπως είχε τροποποιηθεί από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, και, ως εκ τούτου, ακύρωσε την προσβληθείσα απόφαση λόγω ελλείψεως αιτιολογίας και αντιφάσεως μεταξύ της αιτιολογίας και του διατακτικού της. Στις 30 Ιανουαρίου 2016, περιήλθε στον Δήμο της Palmela κοινοποίηση μιας νέας αποφάσεως περί επιβολής ενιαίου προστίμου ύψους 10 000 ευρώ, πλέον 100 ευρώ ως δικαστικά έξοδα.
- 16 Κατά της νέας αυτής αποφάσεως, ο Δήμος της Palmela άσκησε προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας από το τελευταίο να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τις συνέπειες που έχει η αθέτηση της υποχρεώσεως κοινοποιήσεως των τεχνικών κανόνων την οποία καθιερώνει η οδηγία 98/34.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι τα κράτη μέλη υπέχουν από την ως άνω οδηγία την υποχρέωση να κοινοποιούν τόσο τους τεχνικούς κανόνες και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις τους όσο και το κείμενο των κυριότερων βασικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων που είναι οι πλέον άμεσα συνδεδεμένες με τους κανόνες αυτούς. Με αφετηρία τη στηριζόμενη στην εθνική νομολογία παραδοχή ότι το άρθρο 13, στοιχείο b, και το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού EJР, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, συνιστούν τεχνικούς κανόνες, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο σχετικά με τις συνέπειες που επάγεται η αθέτηση της υποχρεώσεως περί κοινοποιήσεως των εν λόγω κανόνων στην Επιτροπή.
- 18 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο εγείρει το ζήτημα αν η αθέτηση της ως άνω υποχρεώσεως επισύρει ως κύρωση το ανεφάρμοστο των κανόνων αυτών και μόνο ή ολόκληρης της πράξεως στην οποία περιλαμβάνονται οι εν λόγω κανόνες.
- 19 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Tribunal Judicial da Comarca de Setúbal (πρωτοδικείο Setúbal) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Οφείλει ο εθνικός δικαστής να κηρύξει ως ανεφάρμοστο ολόκληρο το εθνικό νομοθετικό κείμενο που θεσπίζει τεχνικά πρότυπα και το οποίο, κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας 98/34, δεν κοινοποιήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ή οφείλει να περιορίσει την απόφαση περί διαπιστώσεως του ανεφάρμοστου στους νέους τεχνικούς κανόνες που θεσπίστηκαν με το εθνικό νομοθετικό κείμενο; Ή,

- 2) Πρέπει να εφαρμοσθεί η κύρωση του ανεφάρμοστου ολόκληρου του εθνικού νομοθετικού κειμένου που θεσπίζει τεχνικά πρότυπα και το οποίο, κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας 98/34, δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή ή η απόφαση περί ανεφάρμοστου πρέπει να περιορισθεί στους νέους τεχνικούς κανόνες που θεσπίστηκαν με το εθνικό νομοθετικό κείμενο;
- 3) Είναι ανεφάρμοστα όλα τα τεχνικά πρότυπα που περιέχονται στον κανονισμό EJR ή μόνο εκείνα τα τεχνικά πρότυπα που τροποποιήθηκαν ή θεσπίστηκαν με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 119/2009;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 20 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο οφείλει να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς που έχει υποβληθεί στην κρίση του. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του υποβάλλονται (απόφαση της 28ης Απριλίου 2016, Oniors Bio, C-233/15, EU:C:2016:305, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εξάλλου, το Δικαστήριο ενδέχεται να χρειαστεί να λάβει υπόψη του κανόνες του δικαίου της Ένωσης στους οποίους δεν αναφέρθηκε το εθνικό δικαστήριο με το ερώτημά του (διάταξη της 14ης Ιουλίου 2016, BASF, C-456/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:567, σκέψη 15 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 21 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν, σε περίπτωση που εθνικές διατάξεις όπως το άρθρο 13, στοιχείο b, και το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού EJR, όπως αυτός τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, συνιστούν τεχνικούς κανόνες κατά την έννοια των οδηγιών 83/189 και 98/34, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189 και το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η κύρωση του μη αντιτάξιμου των τεχνικών κανόνων που δεν κοινοποιήθηκαν πλήττει μόνο τους εν λόγω κανόνες ή ολόκληρο το νομοθετικό κείμενο στο οποίο περιλαμβάνονται.
- 22 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το νομοθετικό διάταγμα 119/2009 τροποποίησε το άρθρο 13, στοιχείο b, και το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού EJR, αφήνοντας αμετάβλητο το άρθρο 16, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού. Το αιτούν δικαστήριο δέχεται ως δεδομένο ότι οι εν λόγω εθνικοί κανόνες συνιστούν τεχνικούς κανόνες.
- 23 Σχετικά με το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού EJR, όπως αυτός τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, επιβάλλεται η διαπίστωση, στην οποία προέβη και το αιτούν δικαστήριο, ότι όντως συνιστά τεχνικό κανόνα κατά την έννοια των οδηγιών 83/189 και 98/34, κατά το μέτρο που η διάταξη αυτή τάσσει απαιτήσεις ως προς ένα προϊόν, για λόγους προστασίας των καταναλωτών, οι οποίες αφορούν τον κύκλο ζωής του προϊόντος μετά τη διάθεσή του στην αγορά και επηρεάζουν σημαντικά τη σύνθεση και την εμπορία του εν λόγω προϊόντος. Επομένως, η διάταξη αυτή εμπίπτει στην κατηγορία των «άλλων απαιτήσεων» κατά την έννοια τόσο του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας 83/189 όσο και του άρθρου 1, σημείο 4, της οδηγίας 98/34.
- 24 Πρέπει να εξετασθεί αν συνάγεται το ίδιο συμπέρασμα και ως προς το άρθρο 13, στοιχείο b, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, έχοντας υπόψη ότι το νομοθετικό διάταγμα αυτό εκδόθηκε σε χρόνο κατά τον οποίο η οδηγία 98/34 είχε ήδη αρχίσει να ισχύει.
- 25 Υπενθυμίζεται στο πλαίσιο αυτό ότι η έννοια του «τεχνικού κανόνα» καλύπτει τέσσερις κατηγορίες μέτρων, ήτοι, πρώτον, την «τεχνική προδιαγραφή», κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας 98/34, δεύτερον, την «άλλη απαίτηση», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1, σημείο 4, της οδηγίας αυτής, τρίτον, τον κατά το άρθρο 1, σημείο 5, της εν λόγω οδηγίας «κανόνα σχετικά με τις υπηρεσίες» και, τέταρτον, τις «νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών

που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών», κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της ως άνω οδηγίας (απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 70).

- 26 Συναφώς, διευκρινίζεται, πρώτον, ότι η έννοια της «τεχνικής προδιαγραφής» προϋποθέτει ότι το εθνικό μέτρο αφορά απαραίτητως το προϊόν ή τη συσκευασία του, αυτά καθαυτά, και, συνεπώς, καθορίζει ένα από τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά του προϊόντος. Αντιθέτως, όταν ένα εθνικό μέτρο προβλέπει προϋποθέσεις για την εγκατάσταση επιχειρήσεων, όπως διατάξεις που εξαρτούν την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας από προηγούμενη έγκριση, οι προϋποθέσεις αυτές δεν συνιστούν τεχνικές προδιαγραφές (απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2016, Μ. και Σ., C-303/15, EU:C:2016:771, σκέψη 19 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 27 Δεύτερον, προκειμένου να χαρακτηριστεί ως «άλλη απαίτηση», κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 4, της οδηγίας 98/34, το εθνικό μέτρο πρέπει να αποτελεί «συνθήκη» δυνάμενη να επηρεάσει σημαντικά τη σύνθεση, τη φύση ή την εμπορία του συγκεκριμένου προϊόντος. Πρέπει όμως να εξετασθεί αν το εν λόγω μέτρο πρέπει να χαρακτηριστεί ως «συνθήκη» χρησιμοποίησης του συγκεκριμένου προϊόντος ή αν πρόκειται αντιθέτως για εθνικό μέτρο το οποίο ανήκει στη διαλαμβανόμενη στο άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας αυτής κατηγορία των τεχνικών κανόνων. Η υπαγωγή ενός εθνικού μέτρου στη μία ή στην άλλη από τις δύο αυτές κατηγορίες τεχνικών κανόνων εξαρτάται από το περιεχόμενο της απαγορεύσεως την οποία θεσπίζει το μέτρο αυτό (απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2016, Μ. και Σ., C-303/15, EU:C:2016:771, σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Τρίτον, η κατά το άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34 έννοια του «κανόνα σχετικά με τις υπηρεσίες» καλύπτει μόνο τους κανόνες σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, δηλαδή οποιαδήποτε υπηρεσία παρέχεται με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2016, Μ. και Σ., C-303/15, EU:C:2016:771, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Εν προκειμένω, το άρθρο 13, στοιχείο b, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, επέβαλε υποχρέωση αναρτήσεως, σε περισσότερα σημεία μιας παιδικής χαράς και χώρου αθλοπαιδιών, των στοιχείων σχετικά με τη μέγιστη χωρητικότητά τους.
- 30 Καταρχάς, διαπιστώνεται ότι μια τέτοια διάταξη δεν εμπίπτει στην κατηγορία των τεχνικών προδιαγραφών κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας 98/34, κατά το μέτρο που είναι αναμφισβήτητο ότι οι διατάξεις που τάσσουν απαιτήσεις και γενικούς στόχους σε θέματα ασφάλειας και προστασίας, χωρίς να αφορούν απαραίτητως το συγκεκριμένο προϊόν ή τη συσκευασία του αυτά καθαυτά και, κατά συνέπεια, χωρίς να καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του προϊόντος αυτού, δεν συνιστούν τεχνικές προδιαγραφές (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 9ης Ιουνίου 2011, Intercommunale Intermosane και Fédération de l'industrie et du gaz, C-361/10, EU:C:2011:382, σκέψεις 17 και 18).
- 31 Έπειτα, η εν λόγω διάταξη δεν εμπίπτει ούτε στη διαλαμβανόμενη στο άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34 κατηγορία των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες, από τη στιγμή που δεν αφορά υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 2, της ως άνω οδηγίας.
- 32 Τέλος, προκειμένου να κριθεί αν, ενδεχομένως, εθνική διάταξη όπως το άρθρο 13, στοιχείο b, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, εμπίπτει στο άρθρο 1, σημείο 4, της οδηγίας 98/34 ή στο άρθρο 1, σημείο 11, της ίδιας οδηγίας, πρέπει να εξακριβωθεί αν η διάταξη αυτή είναι ικανή να επηρεάσει σημαντικά τη σύνθεση, τη φύση ή την εμπορία του συγκεκριμένου προϊόντος, δηλαδή των εγκαταστάσεων που ευρίσκονται στις παιδικές χαρές και

χώρους αθλοπαιδιών, ως «συνθήκη» χρησιμοποίησε των συγκεκριμένων προϊόντων, ή αν ανήκει στην κατηγορία των απαγορεύσεων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 1, σημείο 11, της εν λόγω οδηγίας.

- 33 Αφενός, είναι αναμφισβήτητο ότι διάταξη όπως η επίδικη στην κύρια δίκη δεν συνιστά «άλλη απαίτηση» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 4, της οδηγίας 98/34, λαμβανομένου υπόψη του γενικού χαρακτήρα των προβλεπόμενων σε αυτήν επιταγών (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 9ης Ιουνίου 2011, Intercommunale Interomosane και Fédération de l'industrie et du gaz, C-361/10, EU:C:2011:382, σκέψη 21). Αφετέρου, δεν περιλαμβάνει απαγορεύσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υπαγωγή της στην κατηγορία των απαγορεύσεων του άρθρου 1, σημείο 11, της εν λόγω οδηγίας.
- 34 Υπ' αυτές τις συνθήκες, διαπιστώνεται ότι διάταξη όπως αυτή του άρθρου 13, στοιχείο b, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, δεν συνιστά τεχνικό κανόνα κατά την έννοια της οδηγίας 98/34.
- 35 Σε ό,τι αφορά την κύρωση του μη αντιτάξιμου των τεχνικών κανόνων που δεν γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189 προέβλεπε την υποχρέωση των κρατών μελών να γνωστοποιούν στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα και ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34 επαναλαμβάνει την υποχρέωση αυτή.
- 36 Εξάλλου, η αθέτηση μιας τέτοιας υποχρέωσης κοινοποίησης επισύρει ως κύρωση το ανεφάρμοστο των μη κοινοποιηθέντων τεχνικών κανόνων (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, σχετικά με την οδηγία 83/189, απόφαση της 30ής Απριλίου 1996, CIA Security International, C-194/94, EU:C:1996:172, σκέψη 54, και, σχετικά με την οδηγία 98/34, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 67 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 37 Σχετικά με την έκταση την οποία έχει η κύρωση αυτή, ναι μεν το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189 και το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34 επιτάσσουν τη γνωστοποίηση στην Επιτροπή ολόκληρου του σχεδίου νόμου το οποίο περιέχει τεχνικούς κανόνες, πλην όμως το ανεφάρμοστο το οποίο συνεπάγεται η αθέτηση της εν λόγω υποχρέωσης δεν εκτείνεται στο σύνολο των διατάξεων ενός τέτοιου νόμου, αλλά μόνο στους περιλαμβανόμενους σε αυτόν τεχνικούς κανόνες (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 68).
- 38 Υπ' αυτές τις συνθήκες, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189 και το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η κύρωση του μη αντιτάξιμου ενός τεχνικού κανόνα ο οποίος δεν κοινοποιήθηκε, όπως το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού EJR, όπως τροποποιήθηκε από το νομοθετικό διάταγμα 119/2009, πλήττει μόνο τον εν λόγω τεχνικό κανόνα και όχι ολόκληρο το νομοθετικό κείμενο στο οποίο αυτός περιλαμβάνεται.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, όπως τροποποιήθηκε με την Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσαρμογών των συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ένωση, και το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η κύρωση του μη αντιτάξιμου ενός τεχνικού κανόνα ο οποίος δεν κοινοποιήθηκε, όπως το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, του Regulamento que estabelece as condições de segurança a observar na localização, implantação, concessão e organização funcional dos espaços de jogo e recreio, respetivamente, equipamento e superfícies de impacto (κανονισμός για τους όρους ασφαλείας που πρέπει να τηρούνται κατά την επιλογή θέσεως, την εγκατάσταση, τον σχεδιασμό και τη λειτουργική οργάνωση των παιδικών χαρών και χώρων αθλοπαιδιών καθώς και του σχετικού εξοπλισμού και των επιφανειών πρόσκρουσης), που είναι προσαρτημένος στο Decreto-Lei n°379/97 (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 379/97), της 27ης Δεκεμβρίου 1997, όπως τροποποιήθηκε από το Decreto-Lei n°119/2009 (νομοθετικό διάταγμα αριθ. 119/2009), της 19ης Μαΐου 2009, πλήττει μόνο τον εν λόγω τεχνικό κανόνα και όχι ολόκληρο το νομοθετικό κείμενο στο οποίο αυτός περιλαμβάνεται.

(υπογραφές)